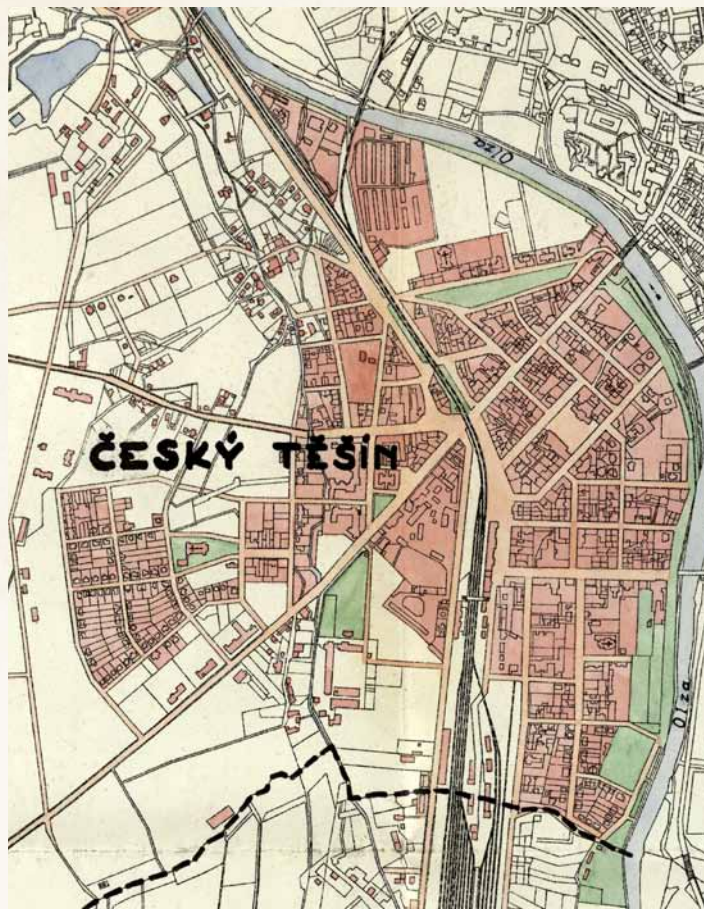

Český Těšín a jeho proměny (nejen) v posledních sto letech

5. díl: Urbanismus v období první republiky

Aktuální díl seriálu o proměnách Českého Těšína v posledních zhruba sto letech věnujeme tématu urbanistického vývoje v období první republiky, kdy se z levobřežního předměstí zrodilo zcela nové město. Text, který je výňatkem z kapitoly publikované na stránkách obsáhlé knihy, vydané v uplynulém roce, připravila Romana Rosová s Martinem Strakošem, odborní pracovníci ostravského územního pracoviště Národního památkového ústavu. Jen připomínáme, že uvedená publikace je stále k dostání v českotěšínském Turistickém informačním centru za cenu 749 Kč.

Po rozdělení Těšína mezi dva nové státy v roce 1920 ztratil nově konstituovaný Český Těšín centrum i základní městské vybavení. Plocha města měla pouhých 2,66 km² a zhruba 8 000 obyvatel. Naproti tomu zůstalo západní části významné hospodářské portfolio v podobě strategické železniční trati Košicko-bohumínské dráhy a také množství průmyslových podniků. Vláda proto přistoupila k vybudování nového reprezentativního města, které mělo být okresním městem pro zbývající část Těšínska. Výstavba města byla také strategickou záležitostí, protože české obyvatelstvo bylo ve městě v menšině – mělo jen 30% podíl, zatímco Němců bylo 42% a Poláků 6,5%. V roce 1922 povolila vláda zákonem č. 240 ze dne 22. července 1922 bezúročnou půjčku 15 milionů Kč na vybudování radnice, kostelů, škol, hřbitova, jatek či vydláždění ulic. Ačkoliv tato částka zdaleka nemohla pokrýt stavební potřeby nového města, přeci jen byla významnou

Zástavba Českého Těšína na plánu z r. 1935 (Muzeum Těšínska)

položkou pro rozvoj Českého Těšína. Nové centrum vzniklo mezi železnicí a řekou, základem zůstala někdejší Saská Kupa (nyní Hlavní třída), od níž byla vytyčena ortogonální uliční síť s těžištěm jižně od osy. Zde vzniklo obdélné náměstí s radnicí. Centrální část města končila ulicí od nádraží k Jubilejnímu mostu – ulicí Střelníční. Mezi kolejištěm a řekou k jihu po Sadový potok se rozprostírala periferní zástavba. Západně od želez-

znice byla rozvolněnější městská struktura. Mezi Fryštátskou (dnes Karvinskou) a Ostravskou ulicí vznikla pravidelná uliční síť, která převrstvila někdejší Brandýs. Město se začalo rozrůstat také směrem k Dolnímu Žukovu (Rozvoj) a k Choťbuzi-Podoboře (kolonie na Kar-

vinské ulici). Zde ale nešlo o typickou městskou zástavbu.

Zpočátku probíhala výstavba podle starších podkladů, od roku 1927 se řídila regulačním plánem od brněnského architekta Emila Lea. Regulační plán se začal řešit již v roce 1925, městská rada se usnesla 17. února 1926 vypsát omezenou soutěž, jednak z důvodů úspor, jednak proto, aby vyzváním skutečných odborníků dostala dobrou práci. Na zasedání zastupitelstva 12. března 1926 informoval Ing. Eugen Fulda, že na základě vrstevnicového plánu zhotoveného Ing. Ivem Benešem z Brna bude vyhotoveno vše pro vypsání regulačních plánů a také konečné podrobné podmínky pro soutěž. K vypracování regulačního plánu byli vyzváni profesor architekt Vinzenz Baier z německé techniky v Brně a jeden český odborník nominovaný Masarykovou akademií v Praze. Porota pracovala ve složení: starosta Josef Koždoň, rektor brněnské německé techniky inženýr Heinrich Fanta, profesor a architekt brněnské české techniky Vladimír Fischer, stavitel Eugen Fulda a inženýr Franz Kožušník, náhradníky byli stavitelé Karl Friedrich a Ludwig Kametz. Náklady na regulační plán měly dosáhnout výše 100 000 Kč, přičemž na samotnou soutěž bylo určeno 22 000 Kč. Jak vyplývá ze zápisu zasedání zastupitelstva z 26. října 1926, do soutěže nakonec byli vyzváni tři účastníci, kromě brněnského profesora Vinzenze Baiera a pražského architekta Antonína Mendla (onen

Objekt Centrální banky německých spořitelen v Československé republice vystavěla podle projektu Karla Reinharta společnost Eugena Fuldy v letech 1929–1930 (Muzeum Těšínska)

Až v říjnu 1925 byl otevřen komunální hřbitov města Český Těšín. Projekt architekta Eduarda Davida realizovala firma Eugena Fuldy a zahradnická firma Paula Kramarczyka. Areál pohřebiště byl rozdělen podle jednotlivých konfesí. Pravá strana náležela evangelíkům a levá katolíkům. Židovskému obyvatelstvu byla rovněž vyčleněna část nového hřbitova. Roku 1926 zde českotěšínská židovská obec zřídila obřadní síň s márnici (Muzeum Těšínska)

Dům na nároží Nádražní a Bezručovy ulice realizovala Všeobecná stavební a bytová společnost státních zaměstnanců v r. 1925 podle návrhu architekta Eduarda Davida (Muzeum Těšínska)

Celkový pohled na zástavbu rodinných domů sídliště Rozvoj, v popředí restaurace Na Rozvoji, naproti obchod smíšeným zbožím (Muzeum Těšínska)

český odborník nominovaný Masarykovou akademií), to byl ještě brněnský architekt Emil Leo, který nakonec v soutěži zvítězil. Všichni

účastníci byli na základě rozhodnutí poroty odměněni a návrhy byly vystaveny. V září 1927 byl regulační plán zveřejněn a v červenci

Pohled z věže kostela Na Rozvoji na město, v popředí družstevní rohový bytový dům postavený v r. 1928 podle návrhu architekta Karla Valouška (Muzeum Těšínska)

1928 schválen. Leův plán počítal s vytvořením nového centra v prostoru mezi Frýdeckou a Jablunkovskou ulicí, kam se měly přesunout všechny důležité úřední i obchodní budovy.

Prvním velkým zařízením byl, po dokončení Masarykových škol, roku 1924 hřbitov, v letech 1926–

Dosud jediný českotěšínský kostel, římskokatolický kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, doplnil v roce 1927 nový kostel Německé církve evangelické (německo-šlonzackého sboru) a v roce 1932 kostel Augsburgské evangelické církve ve východním Slezsku v Československu (polského sboru). Rozvíjela se také

Pohled na sadovou výsadbu na Nádražní ulici (Muzeum Těšínska)

1929 vznikl areál jatek, v letech 1928–1929 byla, jako poslední projekt vládní půjčky, na něž ovšem již zbylé peníze z půjčky nestačily, postavena radnice. V roce 1931 byla po dlouhých přípravách vystavěna nemocnice a pošta. Město muselo saturovat i nedostatek školních budov, proto byla v roce 1923 postavena německá měšťanská škola, v roce 1924 česká Masarykova škola, v roce 1932 zemská hospodářská škola a roku 1935 gymnázium.

obytná zástavba, realizovaná jak soukromníky, tak stavebními družstvy – nejznámějším bylo družstvo Rozvoj, založené v roce 1925 radním Janem Blechou, které podnítilo zástavbu čtvrti Na Rozvoji s vilami a rodinnými domky. Naproti nádraží vyrostly domy stavebního družstva českých úředníků, zatímco např. obytné domy kolem náměstí vystavělo německé stavební družstvo. Stálý nedostatek bytů vedl město k výstavbě dřevěných nouzových domů u jatek a také nouzové kolonie z železničních vagonů pro nejhudší obyvatelstvo. Značnou část staveb ve městě a okolí prováděla i po roce 1920 stavební firma Eugena Fuldy, založená již v roce 1869. Kromě Eugena Fuldy mělo v Českém Těšíně koncem 20. let sídlo dalších sedm architektů – Eduard David, Erich Klappholz, Johann Krečmer, Rudolf Kraus, Gustav Raimann, Paul Skrobanek a Karel Valoušek. Počátkem 30. let jejich počet o jednoho klesl a činní tak byli Eduard David, Eugen Fulda, Erich Klappholz, Rudolf Kraus, Karl Reinhard, Max Rubinstein a Karel Valoušek. Fulda a Kraus provozovali také stavební firmy, kromě nich v Českém Těšíně v roce 1932 působilo dalších 17 stavitelů, k těm významnějším patřil Adalbert Brejžek, Ludwig Kametz, činný již před válkou, Robert Lewak, Václav Nekvasil (filialka pražské firmy), Josef Nossek, Max Wra-na nebo Franz Pluskal.